

جایگاه محیط زیست در دستورات دینی

(مقاله برای اشتراک در مقابله "مقاله نویسی" از طرف اداره ملی محیط زیست)

نویسنده: عبدالمطلب "بنوری"

محصل: در پوهنتون سلام

شماره تماس: 0745235570.....0706810337

ایمیل آدرس: safwanhaixyz@gmail.com

فهرست مطالب

مقدمه

1.....اهمیت و اسباب اختیار موضوع.....

3.....محتوای بحث.....

مبحث اول: تعریف محیط زیست

5.....مطلب اول: تعریف محیط زیست در لغت.....

5.....مطلب دوم: تعریف محیط زیست در اصطلاح شریعت.....

6.....مطلب سوم: مراد از احکام محیط زیست در فقه اسلامی.....

مبحث دوم: اهمیت محیط زیست در عصر های مختلف

6.....مطلب اول: اهمیت محیط زیست در عصر قدیم.....

7.....مطلب دوم: اهمیت محیط زیست در دستورات دینی.....

8.....مطلب سوم: اهمیت محیط زیست در عصر حاضر.....

مبحث سوم: اقسام محیط زیست

8.....مطلب اول: آب.....

8.....الف: اهمیت آب در زندگی کائنات.....

9.....ب: آثار آلودگی آب در محیط و انسان.....

10.....مطلب دوم: محیط فضا و هوا.....

10.....الف: اهمیت هوا در زندگی.....

10.....ب: آلوده ساختن هوا و ضرر آن در زندگی انسانی.....

ب

مبحث چهارم: کائنات حیوانی و حکمت تخلیق آنها

10.....مطلب اول: وظائف حیوانات و حکمت تخلیق آنها.....

12.....مطلب دوم: حقوق حیوانات از دیدگاه اسلام.....

مبحث پنجم: کائنات نباتات

12.....مطلب اول: اهمیت نباتات در زندگی انسان و حیوان.....

14.....مطلب دوم: فضیلت غرس نمودن درخت و حفاظت آن.....

خاتمه

15.....نتایج مهمه.....

16.....فهرست منابع.....

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جایگاه محیط زیست در دستورات دینی

مقدمه

اهمیت و سبب اختیار موضوع

الله متعال انسان را آفرید و وی را بر دیگر مخلوقات فضیلت و برتری داد و تمام مخلوقات را برایش مسخر و تابع ساخت، و وی را بادشاه روی زمین قرار داده و خلیفه خویش مقرر نمود، قسمیکه الله متعال در این آیت می فرماید: (وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً¹).

و این خلافت در زمین بخاطر اصلاح و آبادی زمین است که انسان آنرا آباد بسازد و همیشه در فکر صلاح و خیر آن باشد، قسمیکه در این آیت بیان شده است: (هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا)².

و همچنان این خلافت برای امتحان و آزمایش است، قسمیکه الله متعال در قرآن مجید می فرماید: (وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيُبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ)³.

و عده ای از انسانها حقیقت و شرف این خلافت را ندانستند بلکه توسط شرک و کفر و فساد در زمین آنرا فاسد ساختند، و این فساد در زمین بنابر هر کار شده می تواند خواه توسط کفر و شر باشد و یا توسط خراب نمودن معیشت زندگی برای انسانها باشد مانند آلوده ساختن هوا و آب و دیگر نیازمندی های انسانی و حیوانی، لذا هر نوع فساد باشد خلاف خلافت و نیابت الهی است.

و دین مبین اسلام یک دین کامل و جامع می باشد که برای انسان مسائل تمام مراحل و نواحی زندگی اش را بیان نموده است و از آنجمله یک مسئله مهم و اساسی " جایگاه محیط زیست در دستورات دینی " می باشد لذا بنده مناسب دانستم که در این مسابقه مقاله نویسی برای خوانندگان گرامی احکام و مسائل و

¹ _ البقره 30.

² _ الهود 61.

³ _ الانعام: 165.

2

فضیلت محیط زیست و حفاظت آنرا از دیدگاه دستورات دینی بیان نمایم تا که هموطنان گرامی ام بعد از خواندن این مقاله انشاءالله در رابطه به حفاظت محیط زیست و اهمیت آن کوتاهی ننمایند.

محتوای بحث

این بحث طبق تفصیلات ذیل بر یک مقدمه، پنج مباحث و یک خاتمه مشتمل می باشد:

مقدمه

بر دو چیز مشتمل است:

اهمیت و سبب اختیار موضوع

محتوای بحث

مبحث اول: تعریف محیط زیست

این مبحث بر سه مطالب مشتمل است:

مطلب اول: تعریف محیط زیست در لغت

مطلب دوم: تعریف محیط زیست در اصطلاح شریعت

مطلب سوم: مراد از احکام محیط زیست در فقه اسلامی

مبحث دوم: اهمیت محیط زیست در عصر های مختلف

این مبحث بر سه مطالب مشتمل است:

مطلب اول: اهمیت محیط زیست در عصر قدیم

مطلب دوم: اهمیت محیط زیست از دیدگاه دین مبین اسلام

مطلب سوم: اهمیت محیط زیست در عصر حاضر

مبحث سوم: اقسام محیط زیست

این مبحث بر دو مطالب مشتمل است:

مطلب اول: محیط آب

مطلب دوم: محیط فضا و هوا

مبحث چهارم: کائنات حیوانی و حکمت تخلیق آنها

در این مبحث دو مطالب است:

مطلب اول: وظائف حیوانات و حکمت تخلیق آنها

مطلب دوم: حقوق حیوانات از دیدگاه اسلام

مبحث پنجم: کائنات نباتات

این مبحث بر دو مطالب مشتمل است:

مطلب اول: اهمیت نباتات در زندگی انسان و حیوان

مطلب دوم: فضیلت غرس نمودن درخت و حفاظت آن

خاتمه

در خاتمه دو چیز بیان می شود:

نتایج مهمه

فهرست منابع

مبحث اول: تعریف محیط زیست

مطلب اول: تعریف محیط زیست در لغت

واژه "محیط زیست" از دو کلمه مرکب می باشد که معنی هر یک آنها قرار ذیل است:
 محیط در زبان فارسی از احاطه گرفته شده است بمعنی احاطه کننده، فراگیرنده، درگیرنده می باشد،
 و زیست بمعنی زیستن، عمل زیستن، حیات، زندگانی، زندگی و عمر است.

پس معنی محیط زیست: جایکه در آن زندگی صورت گیرد و حیات زنده جان در آن برقرار باشد، خواه انسان باشد و یا دیگر حیوانات و نباتات باشد.⁴

مطلب دوم: تعریف محیط زیست در اصطلاح شریعت

در اصطلاح شریعت محیط زیست را تعریف های مختلفی نموده اند ولی در بین تمام تعاریف، تعریف ذیل خوبتر معلوم می شود:

محیط همان جای و مکانی را گفته می شود که در آن انسان زندگی می کند با تمام وسائل و اسبابی که برای زندگی انسانی تأثیر گذار است.⁵

در قانون محیط زیست افغانستان در رابطه به محیط زیست چنین بیان است:

منابع طبیعی، تعاملات بین اجزای منابع طبیعی یا بین اجزای مذکور و انسانها و حیوانات، خواص فیزیکی، فرهنگی، تزئینی یا شرائطی است که صحت و سلامت آنها را تحت تأثیر قرار میدهد.⁶

⁴ _ فرهنگ دهخدا: لفظ محیط و زیست.

⁵ _ الإسلام والبیئة ، مرسی ص 18، البیئة ، للفقی ص 10.

⁶ _ رسمی جریده، قانون محیط زیست، ماده چهار: اصطلاحات.

مطلب سوم: مراد از احکام محیط زیست در فقه اسلامی

مراد از احکام محیط زیست در فقه اسلامی اینست که: همان احکامات و مسائل که به محیط تعلق دارد، و عناصر اساسی و بنیادی که نیاز و ضرورت است خواه عناصر طبیعی باشد مانند: آب، هوا و زمین، و یا عناصر زنده جان باشد مانند: حیوانات و نباتات، و مختل ساختن چنین نیازمندی ها و آلودگی آنها از دیدگاه شریعت اسلامی چگونه است، این احکامات و مسائل در این مقاله بیان خواهد شد.

مبحث دوم: اهمیت محیط زیست در عصر های مختلف

مطلب اول: اهمیت محیط زیست در عصر قدیم:

اهمیت انسان در رابطه به محیط زیست در عصر های قدیم هم بیشتر بوده و این کارشان بطور عملی بود که در لباس، خوراک، مکان و غیره دیده می شد، و هیچ زمانی چنین نبوده که انسان به محیط خود اهمیت نداده باشد خواهد آن محیط ربط به آب داشته باشد و یا حیوانات و نباتات و غیره.

و این دعوی از قرائن ذیل واضح تر می شود:

1: بعض قرائن و علامات وجود دارد که در نزد مصری ها قانونی در رابطه به محیط زیست وجود داشت که آنها بر آن عمل می کردند و خصوصا قانون دریای نیل خیلی مشهور بوده.

2: اکثر مصری ها در زمان قدیم در صحن حویلی شان درخت غرس می کردند بنابر نابود ساختن حشرات زمین.

3: در قرن پنجم قبل از میلاد یونانی ها قانونی را وضع نمودند که باید زباله بیرون از شهر در فاصله یک میل انداخته شود و اگر کسی در این رابطه تخلف کرد جریمه می شد.

4: در نزد رومی ها یک بخش از انسان ها برای حفاظت آب مامور بودند که آب را حفاظت نموده از آلودگی آنرا نگه می داشتند.⁷

⁷ _ التشریعات البیئیه، د/ عبد الجواد 33-35.

5: یکی از بادشاه های هند در قدیم قانونی را وضع نمود که حیوانات که در جنگلات زندگی می کند باید شکار نشود تا که نسل آنها ختم نشود و برای این کار اشخاصی را مقرر نمود تا که کسی تخلف نکند.⁸

مطلب دوم: اهمیت محیط زیست در دستورات دینی

دین مبین اسلام برای حفاظت و حمایت از محیط زیست تشویق و ترغیب کاملی را بیان نموده است، توسط قواعد و ضوابطی که به تغیر زمان و مکان تغیر نمی خورد، و این قواعد و ضوابطی که دین اسلام بیان نموده مانند قوانین و ضوابط یونانیون و رومیون نیست که به تغیر زمان و مکان تغیر بخورد بلکه این فطرت سلیمه دین و انسانیت است که هیچ وقت تغیر نمی خورد قسمیکه الله متعال در آیت ذیل بیان نموده است:

"فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ"⁹

ترجمه: پس رویت را با پیروی از حق و بیزاری از ادیان باطل به سوی این دین راست کن، با همان فطرتی که الله مردم را بر آن آفریده است. (چون) در خلقت الله تبدیلی نیست، این است دین محکم و استورا، و لیکن بیشتر مردم نمی دانند.¹⁰

بطور اختصار ما میتوانیم که اهمیت و نیازی که دین مبین اسلام و علمای اسلام در رابطه به محیط زیست بیان نموده است در سطور ذیل بیان نمائیم:

اول: محیط و اشیاء آن در آیات متعدد قرآن کریم و احادیث پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم بیان شده است، و تفکر و دیدن آنها را ذریعه ایمان قرار داده است؛ زیرا که بنده در نشانات الهی خیلی ها مناظر و عجایبات قدرت الهی را می بیند که باعث می شود که به خالق اینها تفکر و غور نماید و آهسته آهسته به ذات الهی رسایی نموده ایمان را قبول نماید.

⁸ _ المفهوم القانوني للبيئة ، ص 10.

⁹ _ الروم: 30

¹⁰ _ ترجمه قرآن کریم: محمد انور البدخشانی، ط: مطبع مجمع ملک فهد_ عربستان.

دوم: قرآن و سنت دو اصل و اساس شریعت اسلامی است که در باره زندگی انسان و صحت و امنیت آن تشویق و ترغیب و تأکید نموده اند که این اشیاء از محیط زیست بیرون نیست.

سوم: شریعت اسلامی برای ولی امر و حکومت اسلامی لازم قرار داده است که محیط زیست را حفاظت نموده و آنرا از آلودگی نگه دارد.

چهارم: بنابر اهمیت و نیاز مبرم محیط زیست علمای اسلام رسائل و کتب زیادی در این رابطه تصنیف نموده اند که تمام آنها بر اهمیت و ضرورت محیط زیست و حفاظت آن دلالت می کند.

مطلب سوم: اهمیت محیط زیست در عصر حاضر

در عصر کنونی تمام کشورهای اسلامی و غیر اسلامی روش های مختلفی در رابطه به احکام محیط زیست و اهمیت آن اختیار نموده اند، مختصراً در سطور ذیل بیان می شود:

اول: مؤسسات زیادی در رابطه به محیط زیست و حفاظت آن از آلودگی مصروف کار اند.

دوم: تنظیم های عالمی هم وجود دارد که در باره محیط زیست کار می کنند.

سوم: قوانین مختلف اعم از بین الملل و غیر بین الملل وجود دارد که اهمیت و احکام محیط زیست را بیان نموده است.

مبحث سوم: اقسام محیط زیست

مطلب اول: آب

الف: اهمیت آب در زندگی کائنات

آب همانند رگ برای زندگی است که بدون آن هیچ زنده جان زندگی کرده نمی تواند، قسمیکه الله متعال در قرآن کریم در این رابطه بیان نموده است:

أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ.¹¹

ترجمه: آیا کافران ندیدند که آسمان آسمانها و زمین (ابتدا باهم) چسبیده و متصل بودند، باز آن دو را از هم جدا کردیم. و هر چیز زنده را از آب آفریدیم، آیا (به وحدانیت من) ایمان نمی آورند.¹²

علامه ابن قیم رحمه الله می فرماید: آب ماده حیات است، یک رکنی از ارکان عالم می باشد بلکه رکن اصلی عالم است؛ زیرا که آسمان ها از بخار آن ساخته شده است و زمین از کف آن، و الله متعال توسط آن برای همه اشیاء زندگی بخشیده است.¹³

ب: آثار آلودگی آب در محیط و انسان

وقتی که آب آلوده شود ما میتوانیم که اضرار ذیل را بطور عمده بیان نمائیم:

اول: اضرار و آثار صحتی، یعنی توسط آلودگی آب از همه اول در صحت انسان ضرر خواهد رسید.

دوم: اضرار اقتصادی، توسط آلودگی آب در اقتصاد کشور هم ضرر خواهد رسید، مانند از بین رفتن حیوانات بحری و غیره.

سوم: توسط آلودگی آب بر سیاست و اجتماع نیز ضرر خواهد رسید؛ زیرا که بعد از آلودگی آب افراد فقیر و غریب آب صحتی برای آشامیدن پیدا نخواهند کرد.¹⁴

¹¹ _ الانبیاء 30.

¹² _ ترجمه قرآن کریم: محمد انور البدخشانی، ط: مطبع مجمع ملک فهد _ عربستان.

¹³ _ زاد المعاد 388/4.

¹⁴ _ الأمن المائی العربی مطلب اقتصادی أم سیاسی؟ أمل العلیان ص 62، الإسلام وحمایة البیئة من التلوث ص 137، 140

مطلب دوم: محیط فضا و هوا

الف: اهمیت هوا در زندگی

هوا هم یکی از عناصر های مهم برای محیط زیست است، ظاهراً این عنصر خیلی ارزان معلوم می شود ولی اگر در حقیقت دیده شود از همه مهم و قیمتی است؛ زیرا که انسان بدون آب چند مدت زندگی کرده می تواند ولی بدون هوا زندگی کردن ممکن نیست، و همچنان ربط هوا غیر از انسان به دیگر مخلوقات خیلی مهم است.^{۱۵}

ب: آلوده ساختن هوا و ضرر آن در زندگی انسانی

آلوده ساختن هوا نیز در زندگی انسان و حیوان و نباتات و غیره نیز خیلی اضرار دارد مانند:

1: توسط آلودگی هوا خیلی امراض در انسان دیده می شود مانند امراض تنفسی، امراض قلب، امراض سرطان و امراض چشم و غیره.

2: امراض که در انسان ها یافته می شود توسط آلودگی هوا همان امراض در حیوانات هم یده می شود.

3: بنابر آلودگی هوا در نباتات و زراعت هم خیلی تأثیر منفی دارد که پیداوار کم می شود و جنگلات بنابر آلودگی ختم می شود، و همچنان نقصانات دیگر دیده خواهد شد.^{۱۶}

مبحث چهارم: کائنات حیوانی و حکمت تخلیق آنها

مطلب اول: وظائف حیوانات و حکمت تخلیق آنها

الله متعال در آیات متعددی بیان نموده است که خلقت حیوانات برای انتفاع و استفاده انسان است، قسمیکه در این آیت ذیل می فرماید:

¹⁵ _ قضایا البيئۀ من منظور إسلامی د/هندی ص 30، تلوث البيئۀ مشكلة العصر ص 122.

¹⁶ _ الإنسان والبيئۀ والتلوث البيئی ص 120، التلوث البيئی حاضره ومستقبله ص 102، التلوث البيئی 166.

"وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ (5) وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ (6) وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغَيْهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوُوفٌ رَّحِيمٌ (7) وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ".¹⁷

ترجمه: "چهارپایان را برای شما آفریده است در آن ها برای شما وسیله گرم شدن و فائده های دیگر است. و از آن ها (گوشت و چربی آنها را) می خورید. و برایتان در آنها زینت و زیبایی است وقتیکه آنها را (شام از چراگاه) می آورید و وقتی که آنها را (صبح به چراگاه) می برید. و بارهای شما را به شهر و سرزمینی حمل می کنند که جز با رنج و مشقت به آن نمی توانستید، یقیناً پروردگارتان رؤف و مهربان است. و اسب ها و قاطر ها و الاغها را آفریده تا بر آنها سوار شوید و زینتی (برای شما) هست. و چیزهایی (دیگر) می آفریند که شما نمی دانید".¹⁸

و انتفاع انسان از حیوانات به روش های ذیل می باشد:

اول: خوردن حیوانات توسط خوردن گوشت آنها و نوشیدن شیر شان.

دوم: انتفاع انسان از حیوانات با ساختن لباس و فرش و اسباب خانه از پوست و موی های شان.

سوم: فائده گرفتن توسط سواری و باربرداری.

چهارم: فائده گرفتن بطور زیب و زینت.

پنجم: فائده گرفتن توسط حیوانات بطور آله شکار.

و تمام این موارد در آیات مختلف قرآن کریم بیان شده است ولی بنابر اختصار مقاله نخواستم که هر یک آنها را نام ببرم.

¹⁷ _ النحل: 5_8.

¹⁸ _ ترجمه قرآن کریم: محمد انور البدخشانی، ط: مطبع مجمع ملک فهد_ عربستان.

مطلب دوم: حقوق حیوانات از دیدگاه اسلام

حقوق حیوان از منظر اسلام قرار ذیل است:

اول: نرمی به ایشان به خورد و نوش آنها، احادیث مختلف و عبارات فقهای کرام در این رابطه بطور مفصل بیان نموده است که برای مالک حیوان لازم است که باید در خورد و نوش آن نرمی و خوبی رعایت نماید و با ایشان خوبی نماید.

دوم: نرمی با حیوانات در سواری و باربرداری و اجتناب از بار نمودن شاقه و سخت.

سوم: نرمی با حیوانات حلال در هنگام ذبح که با آله تیز باشد که باعث آزار و اذیت حیوان نگردد.¹⁹

مبحث پنجم: کائنات نباتات

مطلب اول: اهمیت نباتات در زندگی انسان و حیوان

نباتات در زندگی انسان ها و حیوانات خیلی اهمیت زیاد دارد مانند:

اول: نباتات غذائی انسان و حیوان است، قسمیکه در آیت ذیل بیان شده است:

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ. أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا. ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا. فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا. وَعِنبًا وَقَضْبًا. وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا. وَحَدَائِقَ غُلْبًا. وَفَاكِهَةً وَأَبًّا. مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ.²⁰

ترجمه: پس باید انسان در غذای خود بنگرد. (که) ما آب را به فراوانی فرو ریختیم. باز زمین را به خوبی شکافتیم. پس در زمین دانه ها را رویانیدیم. و (درخت های) انگور و سبزیجات را. و (درخت های) زیتون و خرما را. و باغ های پر درخت را. و میوه ها و علف زارها (چراگاه ها) را. (این همه را آفریدیم) برای نفع شما و حیوانات.²¹

¹⁹ _ أخرجه مسلم في الإمامة باب مراعاة مصلحة الدواب في السير والنهي عن التعريس في الطريق 1525/3 رقم (1926).

²⁰ _ عبس: 24_32.

²¹ _ ترجمه قرآن کریم: محمد انور البدخشانی، ط: مطبع مجمع ملک فهد_ عربستان.

دوم: نباتات باعث زیب و زینت است برای انسان و جهان، قسمیکه الله متعال در آیت ذیل می فرماید:

وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى (53) كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَى.²²

ترجمه: و از آسمان آبی فرود آورد، پس به وسیله آن انواع مختلف از نباتات را جفت جفت بیرون آوردیم. بخورید و چهارپایانتان را بچرانید، یقیناً در این امر برای صاحبان خرد نشانه هایی است.²³

سوم: نباتات راه تفکر و غور در ذات الهی و رسیدن به حق است، مانند که در آیت ذیل بیان شده است:

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ أَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا وَعِنَبًا وَقَضْبًا وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا وَحَدَائِقَ غُلْبًا وَفَاكِهَةً وَأَبًّا مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ.²⁴

ترجمه: پس باید انسان در غذای خود بنگرد. (که) ما آب را به فراوانی فرو ریختیم. باز زمین را به خوبی شکافتیم. پس در زمین دانه ها را رویانیدیم. و (درخت های) انگور و سبزیجات را. و (درخت های) زیتون و خرما را. و باغ های پر درخت را. و میوه ها و علف زارها (چراگاه ها) را. (این همه را آفریدیم) برای نفع شما و حیوانات.²⁵

چهارم: نباتات اساس و بنیاد آبادی شمار می رود، بطور خصوص چوب که توسط آن تمام کارهای عمارت پیش برده می شود و بدون آن هیچ تعمیر و عمارت ساخته نشده و نخواهد شد.

پنجم: نباتات در حفاظت و پاکی محیط زیست خیلی اهمیت دارد، خصوصاً درخت که باعث کاهش آلودگی می شود و همانند آن دیگر نباتات.

²² طه: 53_54.

²³ _ ترجمه قرآن کریم: محمد انور البدخشانی، ط: مطبع مجمع ملک فهد_ عربستان.

²⁴ _ عبس: 24_32.

²⁵ _ ترجمه قرآن کریم: محمد انور البدخشانی، ط: مطبع مجمع ملک فهد_ عربستان.

مطلب دوم: فضیلت غرس نمودن درخت و حفاظت آن

دین مبین اسلام برای غرس نمودن درخت و کشت و زراعت اجر و ثوابی را بیان نموده است، و کسی از آن استفاده نماید برای صاحب اش باعث اجر و ثواب دارین می گردد قسمیکه در احادیث ذیل بیان شده است:

"ما من مسلم یغرس غرساً ، أو یزرع زرعاً ، فیأکل منه طیر أو إنسان أو بهیمة ، إلا کان له به صدقة" ²⁶

ترجمه: هر مسلمان درختی را غرس نماید و یا کشت را بکارد و از آن پرنده و انسان و یا حیوانی بخورد پس برایش صدقه شمار می شود.

و احادیث زیادی در این رابطه وارد شده است اما بنابر ضیقی مقاله بر یک حدیث اکتفاء نمودم.

²⁶ _ أخرجه البخاری فی المزارعة باب فضل الزرع والغرس إذا أكل منه 817/2 رقم (2195) ، ومسلم فی المساقاة والمزارعة

باب فضل الغرس والزرع 1189/3 رقم (1553) .

خاتمه

نتایج مهمه

از مباحث گذشته امور ذیل بطور نتیجه گیری بدست می آید:

- 1: محیط زیست یکی از عناصر مهم برای انسان بلکه برای تمام زنده جان است.
- 2: اهمیت و اهتمام به محیط زیست تنها در یک عصر و زمان نبوده بلکه در زمان قدیم و حاضر برای آن خیلی اهتمام داشتند.
- 3: اهمیت محیط زیست از این دانسته می شود که خیلی ها مؤسسات بین المللی و قوانین در این رابطه وضع شده است که تمام آن بر اهمیت محیط دلالت می کند.
- 4: دین مبین اسلام جایگاه و مقام محیط زیست را از همه بیشتر بیان نموده است که توسط آیات قرآنی و احادیث نبوی صلی الله علیه و سلم و اقوال فقهای کرام آنرا آشکار نموده است.
- 5: محیط زیست هر نوع که باشد تمام آن برای حیات زنده جان مقصود است و بدون آن حیات و زندگی ممکن نخواهد بود.
- 6: در محیط زیست انسان های که زندگی می کنند از همه اول و بیشتر ایشان مکلف اند که باید محیط خود را پاک نگه دارند و آنرا از آلودگی محفوظ نمایند.
- 7: آلودگی محیط زیست توسط هر چیزی باشد در اسلام ممنوع بوده و حتی در بعض مواقع برای آن تعزیراتی را وضع نموده است.

فهرست منابع

- 1: قرآن كريم
- 2: _ ترجمه قرآن كريم: محمد انور البدخشاني، ط: مطبع مجمع ملك فهد_ عربستان.
- 3: صحيح البخارى. لأبى عبدالله محمد بن إسماعيل البخارى، دار السلام للنشر والتوزيع، الرياض، الطبعة الأولى، عام (1417هـ).
- 4: صحيح مسلم. للإمام: أبى الحسين مسلم بن الحجاج القشيري النسيابوري، بيت الأفكار الدولية، الرياض.
- 5: رسمى جريده، قانون محيط زيست، ماده چهار: اصطلاحات.
- 6: التشريعات البيئية، تأليف: د/أحمد عبد الوهاب جواد، الناشر: الدار العربية للنشر والتوزيع ط/الأولى يناير 1995م.
- 7: المفهوم القانونى للبيئة فى ضوء مبدأ أسلمة القانون المعاصر، تأليف د/أحمد محمد حشيش، الناشر: دار الفكر الجامعى، ط/الأولى 2001م.
- 8: زاد المعاد فى هدى خير العباد: محمد بن أبى بكر بن أيوب بن سعد شمس الدين ابن قيم الجوزية، ط: مؤسسة الرسالة، بيروت - مكتبة المنار الإسلامية، الكويت.
- 9: الأمن المائى العربى مطلب اقتصادى أم سياسى؟، تأليف: أمل حمد العليان، الناشر: دار العلوم للطباعة والنشر، ط/الأولى 1417هـ. 10: قضايا البيئة من منظور إسلامى د/هندي ص 30،
- 11: التلوث وحماية البيئة، قضايا البيئة من منظور إسلامى، تأليف أ.د/محمد منير حجاب، الناشر: دار الفجر ط/الأولى 1999م
- 12: الإسلام والبيئة، تأليف / محمد مرسى محمد مرسى، الناشر: أكاديمية نايف العربية للعلوم الأمنية ط/الأولى 1420هـ
- 13: فرهنگ دهخدا: لفظ محيط وزيست.